

KAPITOLA 1

Bylo první září roku 1989 a hraniční přechod v Železné Rudě přejížděl ve své poněkud zestárlé škodovce Jindřich Krottenbacher. Zatímco východní Němci právě kvapem ujížděli ve svých trabantech a wartburzích ku Praze či už v houfech přelézali zeď západoněmeckého vyslanectví, vyjížděl náš hrdina na studijní pobyt. Poměry se valem uvolňovaly a práchnivějící komunistická moc už dva roky ve zvýšené míře povolovala cesty na Západ, soukromníkům, pokud jim dárce z druhé strany železné opony složil na účet nějaké devizy, institučníkům, pokud je nějaká západní instituce pozvala. PhDr. Jindřich Krottenbacher nebyl jen tak někdo, byt' žil skryt jako polopouštní brouk potemník pod kame-
nem. Byl totiž sinolog a doktorand, či tehdejším žargonem „aspirant“ Kabinetu asijských studií (KAS ČSAN) akademie nauk. Tato zvláštní instituce, jejíž zkratka byla nečetnými zaměstnanci vyslovována jako „Kaz“ („jdeš do Kazu?“), sídlila ve třech malých místnůstkách v Nerudově ulici. Do „Kazu“ se chodívalo zřídka. Jednak tam nebylo fyzicky místo pro všechny jeho pracovníky a ti své činnosti vyvíjeli doma, jednak bylo pro aspiranty lepší se pokud možno neukazovat, aby nedostali nějaký nepříjemný úkol či neutrpěli jinou nečekanou buzeraci. „Maruško, nikdy se nic neuč, pak to nebudeš muset dělat,“ říkala Jindřichova pogramotná souseďka před léty své dospívající dceři. Za reálného socialismu, ba i poději, to byla rada penězi k nezaplacení. Pracovníci kabinetu představovali roztodivnou směs jazykových géníů a nadšenců, zabubaných do nějaké obskurní východní problematiky a ochotných své práce činit téměř zadarmo a bez velké popularity, ale také bez velkého existenčního tlaku, rafinovaných ulejků, kteří s jakous takous znalostí

čehosi asijského proplouvali životem a světem beze stopy jakékoli činnosti a různých osob podivného určení, o nichž se spolupracovníci při čaji šeptem dohadovali, pro koho že pracují a za čí peníze si to po světě jezdí. Jako mnoho akademických ústavů tvořil KAS jakousi intelektuální zašívárnu a úběžičku, byť ne vždy příjemné. Atmosféra všeobecného tajemna, vágního čítí různých nepravostí, šuškáni a nekomunikace, posilovaná povahou doby, staropražskými zdmi a humanitní vzdělaností v odlehklých oborech, dostupovala v KAS ČSAN jednoho z lokálních vrcholů.

Aspirant Krottenbacher se zabýval záležitostmi poněkud bizarní – svou dizertační práci psal o čínské či lépe řečeno sino-mongolské verzi tzv. *Tajné kroniky Mongolů* (*Mongchol-un niuča tobčaan*, čínsky *Jüan čchao pi-š'*). Tato kapitální památka, zapsaná mongolsky, ale čínskými znaky, byla pro západní svět objevena ruským orientalistou a v Pekingu akreditovaným pravoslavným duchovním Palladiem Kafarovem kolem poloviny 19. století. Fonetická podoba čínských znaků napodobuje mongolskou výslovnost jen zhruba, takže pro různé výklady jsou dveře doširoka otevřené. Naštěstí existuje mezi řádky originálu velmi stručný čínský výtah v podobě glos a ještě samostatný čínský překlad, který se ale s mongolskou verzí místy rozchází a vznikl asi přeložením jiného textu. Autor tohoto zvláštního díla není znám, někdy se soudí, že jej napsal Šigi-Chuchtuchtu, adoptivní „mladší bratr“ Temüďžina – Čingischána, původně bohatě ustrojené dítě z vysoce postavené rodiny, nalezené za podivných okolností v dobytém tatarském táboře Narat-Šitüen někdy kolem roku 1200. Čingischánova matka Höelün se ho ujala a vychovala ho a později se stal jakýmsi nejvyšším kronikářem říše – měl všechny události zapsat do „modré knihy“ a vytvořit tak závaznou verzi historie Mongolů. Spis mohl být hotov kolem roku 1240 a byl „tajný“ v tom smyslu, že si v ní mohli číst jen příslušníci vládnoucí mongolské dynastie. Už židovsko-perský učenec Rašid ad-Dín si na počátku 14. století stěžoval, že do „tajné“ kroniky při svém psaní světových dějin nesměl nahlédnout a musel se spokojit ústně tradovanými klepy. Tajná kronika byla pak přetištěna v obří encyklopedii mingského císaře Čcheng-cu (*Jung-le ta-tien*) v letech 1403–1407, většina exemplářů se ale v průběhu věků ztratila. Anonymní vydání čínského glosového resumé z roku 1847 se dostalo Kafarovovi do rukou, nadchlo jej a v roce 1872 se mu podařilo sehnat rukopisný opis celého textu. Zřejmě existovala i ryze mongolská verze celé knihy, z níž mongolští historikové ještě v 17. století čerpali, ale nebyla nikdy nalezena. Snilkové očekávají i verzi perskou někde v teheránských archivech.

Tolik tedy o podivné životní náplni našeho hrdiny, který samozřejmě kromě čínštiny uměl i velmi slušně mongolsky.

Jak už tomu často u zájemců o jiné kultury bývá, vypadal náš hrdina svou vnější tvářností posunut jakoby trochu směrem k Mongolsku, alespoň široký a plochý obličej, na středoevropské poměry nezvyklý, a také rovné tmavé vlasy se tomujevily nasvědčovat. S postavou to bylo horší – na Mongola by byl trochu moc vysoký, málo podsaditý a chyběla mu i nejzásadnější adaptace jezdeckých národů – nohy do O. Byl ostatně Čech jako poleno, původem z Nového Strašecí, a jeho jediný německý předek, thunovský správce Julius Krottenbacher, se v moři slovanských chromozómů rozpustil jako lžíce soli v návesním rybníčku. To jeho žena byla co do původu jiný kalibr – pocházela ze staroměstské měšťanské rodiny, nějak spřízněné s Rottovými, a poslední zbytky někdejšího lesku za mohutnými kádrovými skvrnami stále ještě doskomírávaly. Díky tomu bydlel náš hrdina ve starém a krásně zachovalém domě „U černého psa“ v nevelké postranní uličce „Na huntě“ nedaleko Havelského trhu. Byt zdědila jeho žena Zuzana po své babičce ještě před svatbou, a náš protagonista se tak usadil na lokalitě, o níž by se mu jinak sotva zdálo – za komunistické éry se v tom ovšem nespátrávalo takové terno jako dnes a zvnějšku sešlá stavba měla i mnoho stinných stránek. Zuzana Krottenbacherová rozená Dušnicová byla žena pozoruhodná v mnoha ohledech. Ne tak krásou, byt vypadala úhledně, ale rozhodně ambicemi. Byla rovněž sinoložkou a rovněž aspirantkou „Kazu“. Tato skutečnost nemusí dnešního čtenáře zas až tak zarážet. Jev byl tehdy poměrně běžný už z toho důvodu, že za dlouhých stáží v zahraničí se opuštění a frustrování mladí mužové přimykali k první osobě příhodného pohlaví, která se namanula.

Byla-li to navíc ještě Češka a spolužačka, bylo lze mluvit o velkém štěstí. Takto se také náš protagonista blíže, až niterně seznámil se svou budoucí ženou za ročního pobytu v Pekingu, prvního, který byl po letech čínsko-sovětského ochlazení vůbec možný, v roce 1983. V době, kdy reformy byly v naprostých začátcích a někteří Číňané si na bílého muže na ulici i nevěřičně sahal, byla zkušenost ročního pobývání poměrně drsná. Řada jiných mladých vědců té doby si jako živé suvenýry z předlouhých stáží v Sovětském svazu přivážela báryšni kyprých tvarů i duší, nadšené tím, jak snadno se jim podařilo „probít okno do Evropy“. Ty nejpodnikavější se po získání českého občanství se zdrojem svého štěstí rozvedly a s plnou silou se zamilovaly do nějakého západního

Němce či jiného rovnocenného objektu. Tam byla konečná. To ale jen tak mimochodem. Jindřich označoval svou ženu výrazem „vědma“, což v jeho případě nebylo výrazem respektu vůči osobě intuitivně nazírající věci skryté, ale spíše chabým pokusem posledních zbytků mačismu o náznak vzpoury. Zuzana, duší rozená reformátorka, ne-li kryptorevolucionářka, pracovala na ambiciózním projektu, týkajícím se možných souvislostí konfucianismu s evropským osvícenským absolutismem 17. a 18. věku. Zdánlivě paradoxní souvislost obou jevů může ovšem skrývat reálné jádro a zprávy jezuitských misionářů o Číně, její státní organizaci a správě veřejných věcí se tehdy v Evropě velmi bedlivě četly. Na každý pád bylo téma neobvyklé a všechny v „Kazu“ udivovalo, že bylo vůbec povoleno. Díky všem těmto souvislostem měli Zuzana a Jindřich asijský kabinet v podstatě i doma a hranice mezi služebním a privátním byla naprosto pryč.

Nabídku studijního pobytu na sinologickém institutu univerzity v Mnichově přijal náš protagonista s radostí. Radost se měla táhnout celé čtyři měsíce, tj. od září do konce kalendářního roku. Ne že by snad na ústavu, řízeném profesorem Strangmüllerem, někdo o *Tajné kronice Mongolů* něco bližšího věděl, či se s ní dokonce obíral, ale byla tam koneckonců pěkná a bohatá knihovna a hlavním cílem bylo v podstatě jednou vidět „Západ“. Tak tomu v popisované době, dnes už jen těžko představitelné, bylo všeobecně a západní instituce své východní kolegy s tímto cílem v podstatě i zvaly a přihřívaly se u ohýnku dobročinnosti. Zároveň mohli Západníci žasnout nad tím, že jejich východní rudí bratři sice působí trochu jako z šedesátých let a nemají doma video (tou dobou se v Čechách ještě říkalo „videomagnetofon“), ale také leccos vědí a ze země přece jen nežerou. U Jindřicha byla tato cesta vůbec krajně důležitá, protože „tábor míru a socialismu“ v životě neopustil. Nestačil žasnout, když projížděl napucovanými bavorskými vesnicemi s domy-hrady za mnoho stovek tisíc marek. I propletení se labyrintem mnichovských ulic nakonec nějak zvládl, byť mu stékal po zádech pot zřetelným čůrkem. Mnichovská univerzita zajistila i ubytování. Così jako studentské koleje sice také měla, ale Krottenbacher, koneckonců už žádný študák, měl dostat něco lepšího.

Dosti daleko od univerzity, v Ober-Sendlingu, měl pronajatý pokojík ve vilce, která se zdála mít svá nejlepší léta už za sebou. Totéž platilo pro její majitelku a Jindřichovu bytnou, paní Albine Jakesch. Náš protagonista se cítil u této křepké sedmdesátice jako doma – nebylo celkem

divu: stařena pocházela z Mostu (Brüx) a Jindřich jí starou vlast neustále připomínal. Se stařečkou ulpívavostí a ambivalencí mu tu říkala, že proti němu, sympatickému mladíkovi, osobně nic nemá, ale ty český svine kdyby jí přišly do rukou..., tu se pokoušela mluvit česky, byť náš hrdina němčinu lámal obstojně. „Ty táty srály,“ ukazovala na jeden švestkový strom v zahradě, „a ty tu nesrály,“ představovala jiný, pozdnější. Jindy si vzpomněla, zda se ještě v Čechách zpívá písnička, jejíž název Jindřich pochopil jako „kchóle lóze“ a s trochou fantazie a jazykového násilí si upravil do němčiny jako „Kohle lose“. Opačný pořádek slov ho sice mátl, ale Podkrušnohorská pánev by něco s uhlím asociovala. Sice tušil, že nějaký hornický folklór před definitivním zprzněním komunistickou kulturou existoval, ale z pochopitelných příčin takovéto písně neznal. „*Na von dem Apfel doch,*“ řekla Frau Jakesch na vysvětlenou – tak tedy „koulelo se, koulelo“. I jinak bylo k poučení v domku dost příležitosti – majitelka měla, po svém už zemřelém manželovi, krom ledabyly ukrytého *Mein Kampfu* i kompletní spisy Karla Maye, zčásti vázané v kůži (z čeho asi? z grizzlyho? z bizona? – některé svazky měly nápadně načervenalý odstín). Je jich hodně přes sedmdesát dílů a značná část v českém překladu nikdy nevyšla. Jindřich si říkal, že jen jejich ledabylé ruční opsání by při osmihodinové pracovní době muselo vystačit na většinu života – ten člověk musel psát jako stroj.